

33e jaargang nrs. 3/4 mei-aug. 1983

Inhoud:

3 - vissen	47 - 54
7 - weekdieren algemeen	81 - 84
8 - keverslakken	9 - 22
23 - mariene filatelie	27 - 28
25 - armpotigen	9 - 14
28 - literatuur	103 - 104
29 - varia maritima bijlage	435 - 438

ISBN 0165 - 8980

Administratie en redactie
Dr. Lelykade 39, 2583 CL Den Haag
telefoon 070 - 502528, giro 606100
Stichting Biologia Maritima

tweemaandelijks uitgave
abonnementsprijs f 28,50 per jaar.

Jaargang 1981

Het moge dan toch iets later zijn geworden dan gedacht, dit maal kunnen wij u voor de laatste maal waarschuwen, dat de jaargang 1981 uitsluitend wordt toegezonden aan degenen, die de bijdrage van dat jaar – f 20,— hebben betaald. Na het verschijnen ervan wordt de prijs f 30,—, zodat u een aanzienlijke besparing in eigen hand hebt. Indien u niet zeker weet of u de bijdrage 1981 hebt voldaan, belt u dan even onze penningmeester, de heer Noordhoek, tel. 070-943194.

Strombus als voedsel

Generaties lang eten de inwoners van de Carabische eilanden *Strombus gigas* L. en verschaffen zich daarmee de zo belangrijke proteïne. Men had de gewoonte even de zee in te gaan en een stuk of vijf strombussexemplaren te vangen voor het diner. Deze mogelijkheid is helaas in belangrijke mate teniet gedaan door overbevissing. Hiermede is de situatie juist voor de arme mensen er niet rooskleuriger op geworden. Scott Sidall, een medewerker van de universiteit van Miami, heeft nu het voorstel gedaan om deze dieren te kweken. *Strombus gigas* is een planteneer en daarom behoeft het kweken ervan niet veel te kosten. Hij berekent, aldus Hawaiian Shell News (vol. XXXI, no. 5), dat vijf personen in staat moeten zijn in een kwekerij van bescheiden omvang in een jaar 11.000.000 strombusbabies van 5 maanden oud en 2,5 cm lang tegen een prijs van 5 tot 15 cent per stuk voort te brengen. Deze zouden dan in de verschillende daarvoor in aanmerking komende gebieden kunnen worden uitgezet ter vervanging van de volwassen exemplaren. Dat uitzetten moet dan wel 's nachts gebeuren, want Sidall en prof. Edwin Iverson van dezelfde universiteit hebben ontdekt, dat indien dat overdag plaats vindt, 99% van de babies door stekelroggen en trekkervissen worden verorberd. 's Nachts hebben de kleintjes de gelegenheid zich in het zand in te graven. Hier zou dus in het kader van ontwikkelingshulp op eenvoudige wijze een bijdrage kunnen worden geleverd aan het voedseltekort, dat door het wegvangen van *Strombus gigas* is ontstaan.

Kettingreactie

Op het eiland Anjouan, een van de Comoren in de Indische Oceaan, waar tot voor kort visvangst de voornaamste bron van inkomsten was voor de lokale bevolking, hebben de vissers de kust verlaten om te gaan werken in de stad. De gehele gemeenschap van 4000 personen is totaal ontreederd geraakt, sedert hun belangrijkste overlevingssysteem, de koraalriffen geleidelijk beschadigd of vernield werden. Deze riffen vormden de belangrijkste voedselbron voor de vis, zo lezen we in *Onderwaterwereld*, 51e jrg., no. 3. Zonder het goed te beseffen heeft de bevolking van het paradijselijke Anjouan haar eigen levensbron vernield. Jaren na elkaar is het koraal weggehakt en werd het, verpulverd to gruis en vermengd met zand, gebruikt als bouw materiaal. Ditzelfde materiaal werd ook aangewend om een wal op te werpen tegen de kusterosie door de golven bij hoog getij. Maar in feite zou het koraalrif dit op natuurlijke manier veel beter hebben gedaan. Maar de cyclus ging verder. Door het inslaan van de golven brak de kunstmatige wal voortdurend weer af en de dorpelingen werden het moe hem steeds op te bouwen. En alsof dit allemaal nog niet genoeg was werden de bossen op de berghellingen achter het vissersdorp Bimbini uitgedund voor brandstof, bouw materiaal en handelsdoeleinden. Daardoor werden de bergen kaal en stond de grond bloot aan wind en regen. Modder werd gevormd en begon de bergen af te glijden tot in zee en verstikte daar de overgebleven koralen. Vanaf de berghellingen zien de dorpelingen duidelijk hoe het vroegere, heldere turkooisachtige kustwater nu roodmodderig is geworden en de grond van de heuvels zich mengt met de zee. Er is dus geen bos meer dat de erosie tegengaat. Er zijn niet voldoende koralen meer om als buffer tegen de rollende zee te dienen. Er zijn niet voldoende koralen meer om voedsel te leveren voor de vissen. De twee belangrijkste vitale elementen - koraalriffen en bergwouden - zijn op zodanige manier door de ingreep van de mens gewijzigd, dat Bimbini niet langer meer wist wat het eeuwenlang is ge-

weest: een krachtig, van leven bruisend vissersdorp. Op beperkte schaal geeft de geschiedenis van Bimbini de kettingreactie van een ondoordachte ingreep van de mens op de natuur, zoals we het overal ter wereld kunnen waarnemen.

Duikende pinguïns

In 1982 werd door het British Antarctic Survey Team een onderzoek gedaan naar de voeding van de koningspinguïns. Dit onderzoek, dat onder leiding van dr. J.P. Croxall stond, leverde verschillende interessante gegevens op. Om erachter te komen hoe diep de vogels kunnen duiken werden enige voorzien van dieptemeters. Op die manier werd een totaal van 500 tot 1200 duiken per vogel geregistreerd. Zij zochten, zo lezen wij in *Onderwatersport*, 14e jrg., no. 4), inktvissen, die op alle dieptes zijn te vinden. De helft van de duiken ging dieper dan 50 m, sommige dieper dan 100 m en twee dieren bereikten een diepte van 250 m. Veel resultaat leverde dit alles niet op, want slechts bij 1 op de 10 duiken werd werkelijk voedsel gevangen.

Dolfijnenstranding

In november 1982 zijn bij de Cape Cod (Massachusetts, V.S.) 65 grienden - *Globicephala melaleuca* (Traill.) - in een zoutmoeras gestrand, aldus lezen we in *Onderwaterwereld*, 5e jrg., no. 2. De dieren konden wegens de moerassige bodem niet worden gered. Op enkele dolfijnen is sectie verricht in de hoop de oorzaak van de massale stranding te achterhalen. Waarschijnlijk is er sprake geweest van een oriëntatiestoornis bij de leider van de kudde. Aangedien de kudde de leider zonder meer volgt, gaan alle mee de dood in.

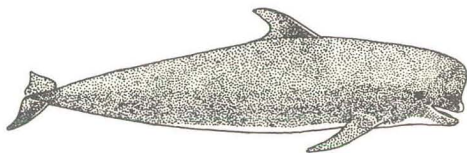

Foto J. Senders.

Cypraea annulus L., 1758

Dit maal eigenlijk een goede bekende, een van de meest algemene kauries. Maar u kent deze soort waarschijnlijk minder goed in levende lijve, met de mantel fraai over de schelp gedrapeerd. De oranje-gele ring, waaraan de wetenschappelijke naam is te danken (annulus = ring), is nog gedeeltelijk op de foto te zien. *Cypraea annulus* onderscheidt zich zo zeer van alle andere cypraea's, dat een beschrijving nauwelijks nodig is om vergissingen bij het op naam brengen te voorkomen.

De "goldringer" leeft in de Indo-Z.W.-pacificische wateren. Hij geeft daar de voorkeur aan rustig ondiep water tussen wieren of zeegrassen, onder koralen of stenen. Maar daar waar de soort voorkomt, leeft hij in zeer grote aantallen bijeen. Dit heeft hij gemeen met *Cypraea moneta* L. en dat is ook de reden, dat reeds sedert ver vervalgen dagen beide soorten een belangrijke economische functie hebben vervuld: zij vormden het

geld van de oudheid. In China is de ringkaurie als geldstuk al bekend van de 11e eeuw vóór Chr. Maar ook hier heeft door mensenhand de inflatie ingegrepen, omdat te grote aantallen op de markt werden gebracht. In grote hoeveelheden ook werden de beide soorten in de Indische Oceaan voor een lage prijs aangeschaft, vervolgens verscheept naar West-Afrika waar zij niet voorkomen en daar gebruikt om kostbare artikelen en vooral slaven voor Amerika te betalen. Ook de Nederlanders hebben aan deze handel deelgenomen.

Nog om een geheel andere reden heeft *Cypraea annulus* de menselijke belangstelling gehad. Toen in de tweede wereldoorlog militairen op eenzame eilanden waren gestationeerd, hebben zij de tijd gedood door de overvloedig aanwezige kauries te verzamelen en daarvan 'sieraden' te maken.

Zeehondenbont

Ingaande 1 maart 1983 heeft ook de grootste importeur van vellen van bij New Foundland gedode zeehonden, de Duitse Bondsrepubliek de invoer gestaakt. Dit is onlangs door de bondskanselier Helmut Kohl, bekend gemaakt. De bonthandelaren zeggen, dat de handel in zeehondenbont al aanmerkelijk is teruggelopen. Op het ogenblik zijn nog onderhandelingen aan de gang met Canada en Noorwegen, waarna ook in de EEG over de invoer van zeehondenvelen zal worden beslist. Het is te hopen dat de onderhandelingen succes hebben.

Cousteau eredoctor

Op 1 februari 1983 is ter gelegenheid van de tiende verjaardag van het Interfacultair Centrum voor Milieusanering van de Rijksuniversiteit van Gent het eredoctoraat toegekend aan de beroemde Franse oceanograaf Jacques Cousteau.

Cousteau heeft zich al jaren intensief ingezet voor de bescherming van het milieu in het algemeen en in het bijzonder voor de bescherming van het milieu van de oceanen. Hij heeft daartoe in 1973 de Cousteau Society in de Verenigde Staten en in 1981 een stichting in Frankrijk opgericht. Ter gelegenheid van deze feestelijke gebeurtenis heeft hij nog eens gewezen op de noodzaak van machtige groeperingen, die door druk uit te oefenen op de politiek in staat zijn te bewerkstelligen, dat de bescherming van de oceanen ook daadwerkelijk tot stand komt.

Laagwater in de weekends

Hierbij treft u de tabellen van de laagwaterstanden voor de maanden september en oktober aan. Voor de berekening van het laagwater van andere kustplaatsen kunt u gebruik maken van het rekenstaatje op bladzijde 434. De zomertijd is verwerkt; u hoeft daarvoor dus geen extra berekeningen te maken.

datum laagwater		laagwater		datum laagwater		laagwater		datum laagwater		laagwater				
h.min	NAP	h.min	NAP	h.min	NAP	h.min	NAP	h.min	NAP	h.min	NAP			
tijd	—cm	tijd	—cm	tijd	—cm	tijd	—cm	tijd	—cm	tijd	—cm			
september 1983		HARLINGEN		sept. 1983		HOEK VAN HOLLAND		september 1983		VLISSINGEN				
3 za	13.46	98	—	—	3 za	5.18	62	17.39	71	3 za	5.00	157	17.46	172
4 zo	2.09	91	15.17	99	4 zo	6.27	55	18.45	77	4 zo	6.21	161	19.03	189
10 za	8.14	99	20.43	93	10 za	10.40	50	23.04	83	10 za	11.15	201	23.48	222
11 zo	8.58	96	21.17	98	11 zo	11.22	51	23.50	79	11 zo	11.56	189	—	—
17 za	13.55	80	—	—	17 za	6.11	47	18.11	68	17 za	5.19	129	18.12	153
18 zo	2.15	82	15.25	82	18 zo	7.15	43	19.05	69	18 zo	6.34	134	19.19	168
24 za	7.20	102	19.40	95	24 za	9.59	53	22.13	83	24 za	10.21	199	22.53	223
25 zo	6.56	103	19.02	90	25 zo	9.29	52	21.46	83	25 zo	9.51	196	22.23	216
oktober 1983		HARLINGEN		okt. 1983		HOEK VAN HOLLAND		oktober 1983		VLISSINGEN				
1 za	11.01	90	23.05	83	1 za	2.38	55	14.56	73	1 za	2.11	143	15.01	165
2 zo	12.35	90	—	—	2 zo	4.07	47	16.19	77	2 zo	3.37	142	16.32	175
8 za	6.03	100	18.34	93	8 za	8.37	56	20.48	80	8 za	9.15	211	21.39	230
9 zo	6.49	100	19.05	93	9 zo	9.16	59	21.35	77	9 zo	9.54	208	22.17	219
15 za	10.55	83	23.00	85	15 za	2.49	52	15.22	75	15 za	2.09	128	15.10	155
16 zo	12.16	80	—	—	16 zo	4.15	43	16.34	75	16 zo	3.35	124	16.30	160
22 za	5.09	99	17.36	94	22 za	7.50	52	20.11	74	22 za	8.20	194	20.44	216
23 zo	5.45	101	18.05	95	23 zo	8.24	57	20.42	73	23 zo	8.54	199	21.19	216

De gegevens zijn ontleend aan: 'Getijtafels voor Nederland 1983', Staatsuitgeverij - 's-Gravenhage - 1982.